

УДК 368.5(477)

Краківський Ю. С.

ННЦ «Інститут аграрної економіки»

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

У статті охарактеризовано системи страхових послуг. Визначено особливості системи страхових послуг для аграріїв. Проаналізовано роль основних учасників системи страхових послуг.

Ключові слова: страхова послуга, держава, страховий пул, система, страхування врожаю.

Актуальність проблеми. В процесі еволюції страхування розроблено більше трьохсот популярних страхових продуктів. В Україні можна відмітити відсутність системного підходу при формуванні страхової політики держави. Страхова послуга може становити частиною певної системи у випадку наявності в неї властивостей та ознак типової групи страхових послуг. Державної цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року передбачено удосконалення страхової та податкової політики у сфері аграрного сектору, проте в Україні не достатньо опрацьовані питання агрострахування, як системи страхових послуг із її особливостями та учасниками. Саме тому виникає потреба проведення дослідження основних елементів даної системи.

Аналіз останніх наукових досліджень. Вагомий внесок у дослідженні ефективного функціонування страхових послуг розглядали у своїх працях наступні вчені: Александрова М. М., Базилевич В.Д., Гудзь О.Є., Демяненко М.Я., Навроцький С.А., Осадець С.С., Клапків М. С., Лупенко Ю.О., Саблук П.Т. та інші. В більшості наукових джерел авторами приділяється увага проблемам державної підтримки страхових послуг для аграріїв. Науковцями не проводяться дослідження інших особливостей формування та функціонування систем страхових послуг.

Виклад основного матеріалу. В процесі еволюції страхування розроблено більше трьохсот популярних страхових продуктів. В Україні можна відмітити відсутність системного підходу при формуванні страхової політики держави. Поняття «системи» походить від давньо-грецького «συστήμα» (дослівно «сполучення») – це множина взаємопов'язаних елементів, відокремлена від середовища і яка взаємодіє з ним, як ціле [1, с. 30]. Згідно з Ю.І. Черняком, система – це відображення у свідомості суб'єкта (дослідника, спостерігача) властивостей об'єктів та їх відношень у вирішенні завдання дослідження, пізнання. [2, с. 55] На сьогодні в Україні сформувалися декілька популярних систем страхових послуг. Серед них: система банківського страхування, система автострахування та система аграрного страхування.

Рис. 1. Системи страхових послуг для суб'єктів аграрної сфери

Система банківського страхування становить основу концепції bancassurance і полягає в інтеграції банків і страхових компаній з метою отримання синергійного ефекту від координації продажів, поєднання страхових і банківських послуг, спільного використання каналів їх розповсюдження і виходу на одну і ту ж клієнтську базу. Найбільш досконалим прикладом успішних проєктів bancassurance є досвід Франції, Великобританії, Іспанії, Португалії, Італії і Бельгії, а також Швейцарії. Причинами їх успіху є гнучке законодавство, зрілий ринок банківських послуг, простота пропозиції страхових послуг, висока довіра споживачів до банків. Найбільш популярними послугами є страхування заставного майна, страхування життя та здоров'я позичальників, страхування фінансових ризиків.

Транспортне страхування становить основу класичного страхового ринку. Транспортне страхування має велике значення для суспільства, адже автомобіль як джерело підвищеного ризику створює неабияку небезпеку для життя, здоров'я чи майна громадян. В більшості країн світу ефективно працює система страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Після Другої світової війни у Європі розпочалося зростання обсягів автомобілебудування. Більша кількість автомобілів почала з'являтися на автошляхах, відповідно зростала кількість аварій і кількість людей, які отримували тілесні ушкодження.

Спеціальною резолюцією Транспортного комітету ООН ще у 1949 році було рекомендовано європейській спільноті запровадити обов'язкове страхування відповідальності автовласників для забезпечення відшкодування шкоди потерпілим.

Саме в той час європейські країни, з початком руху до об'єднання, утворили міжнародну систему страхування відповідальності «Зелена картка».

У разі виїзду транспортного засобу, зареєстрованого в Україні, до країн – членів міжнародної системи автомобільного страхування «Зелена картка» власник такого транспортного засобу зобов'язаний мати чинний договір міжнародного страхування, посвідчений відповідним уніфікованим страховим сертифікатом «Зелена картка».

Страхова компанія забезпечує відшкодування шкоди, заподіяної потерпілим – третім особам внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, що сталася під час дії цього полісу і винуватцем якої був водій транспортного засобу, зазначеного цьому полісі. Виплата страхового відшкодування здійснюється на умовах, визначених законодавством про обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів країни відвідання, де стався страховий випадок.

При формуванні системи страхових послуг для суб'єктів аграрної сфери слід розуміти потреби аграрного сектору та ризику сільськогосподарської діяльності.

Агрострахування – це перевірений механізм управління усіма сільськогосподарськими ризиками, який забезпечує баланс інтересів усіх сторін або учасників. Аграріям страхування гарантує захист прибутків при втраті врожаю, кредиторам – повернення кредитів, узятих на сільськогосподарські потреби, державі – продовольчу безпеку. В окремих країнах світу застрахованими є близько 90% посівних площ. Основними страховими послугами є страхування врожаїв та страхування тварин. Основними особливостями в системі аграрного страхування є

- потреба організації страхових пулів через високий рівень кумулятивних та територіальних ризиків;

- захист майнових інтересів суб'єктів аграрної сфери шляхом укладання специфічних страхових послуг;

- участь держави в процесі страхування.

Дотримання продовольчої безпеки як рівня продовольчого забезпечення населення, гарантує соціально-політичну стабільність у суспільстві, виживання і розвиток нації, особи, сім'ї, стійкий економічний розвиток. Необхідність забезпечення продовольчої безпеки України вимагає підтримання відповідного рівня продовольчого самозабезпечення, що передбачає використання державної підтримки вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції, вжиття заходів імпортного контролю та захисту від аграрних ризиків.

Система страхових послуг для суб'єктів аграрної сфери має таких учасників: працівники страхової компанії, страхові посередники, представники різноманітних компетентних органів, а саме: міліцію, пожежні служби, гідромецентр, перестраховики та міжнародні організації. Система учасників відображена на рисунку 2.

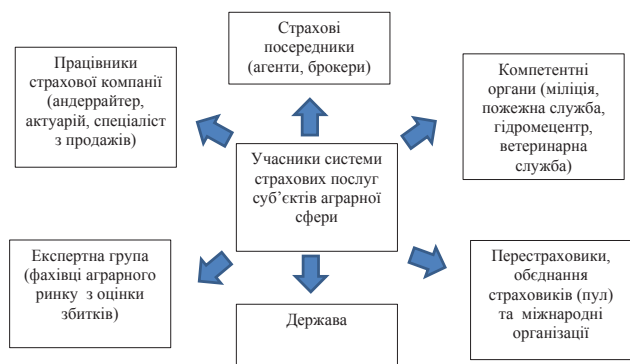

Рис. 2. Учасники системи страхових послуг суб'єктів аграрної сфери

На вітчизняному рівні передача ризиків в аграрній сфері частково вирішено завдяки створенню Аграрного пулу як єдиного об'єднання страховиків, які здійснюють страхування в сільськогосподарській сфері. Участь страховиків у Пулі є умовою для здійснення страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою.

Джерелом формування страхового фонду покриття катастрофічних ризиків є відрахування членів Пулу з отриманих страхових премій з цього виду страхування у розмірі, визначеному Координаційною радою Пулу, але не більше 5 відсотків. Кошти фонду використовуються у разі настання катастрофічних ризиків за рішенням Координаційної ради Пулу.

У разі настання надзвичайної ситуації, яка набуває масштабів катастрофи, за умови недостатності коштів у страховому фонді покриття катастрофічних ризиків держава через центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну аграрну політику, надає Пулу бюджетну позику, порядок надання та використання якої затверджує Кабінет Міністрів України [3].

Досить суттєвою підтримкою страхування в аграрній сфері отримано завдяки розвитку проекту «Розвиток агрострахування в Україні». Проект, що здійснюється Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC) у партнерстві з Канадським Міністерством закордонних справ, торгівлі і розвитку, покликаний сприяти розвитку сектора страхування у сільському господарстві України. Проект тісно співпрацює з ключовими зацікавленими міністерствами і відомствами, а також з приватними структурами. Важлива для розвитку приватного сектору складова діяльності Проекту передбачає створення сприятливого законодавчо-нормативного поля. Співпрацюючи зі страховими компаніями та застосовуючи розробку нового продукту як основний інструмент розвитку, Проект посилює спроможність страхових компаній створювати програми страхування та надавати страхові послуги сільськогосподарським товаровиробникам. Розроблені нові продукти запускаються на ринок і в такий спосіб Проект працює безпосередньо з сільськогосподарськими виробниками у рамках пілотних маркетингових програм та оцінює прийнятність цих продуктів для аграріїв [4].

Держава відіграє неабияку роль при впровадженні системи страхових послуг для аграріїв.

Необхідність забезпечення високого ступеня відповідальності страховика за соціально-економічні наслідки своєї діяльності обумовлює формування суспільної потреби в організації державного страхового нагляду. У загальній формі цей нагляд виражається у вивченні фінансового положення страховика та його платоспроможності за прийнятими договірними зобов'язаннями перед страховальниками. Відсутність засобів у страховика для розрахунків за прийнятими зобов'язаннями підриває довіру не тільки до конкретного страховика, але і взагалі до ідеї страхування. У суспільній свідомості недовіра до страхової ідеї втілюється в претензіях населення до державних інститутів.

Регулююча роль державного органу зі страхового нагляду повинна передбачати виконання в основному трьох функцій, за допомогою яких забезпечується надійний захист страхувальників.

Державне регулювання страхування, як і економіки загалом, є науково обґрунтованим самозахистом суспільного ладу від властивих механізму ринкової економіки тенденцій.

При проведенні своєї діяльності суб'єкти аграрної сфери використовують типові господарським одиницям страхові послуги, так і – специфічні, які відображені в таблиці 1.

Висновки. Таким чином в Україні дійсно присутня система страхових послуг для суб'єктів аграрної сфери. Система має свою характеристику та особливості. Основними особливостями визначено:

- потреба організації страхових пулів через високий рівень кумулятивних та територіальних ризиків;

- захист майнових інтересів суб'єктів аграрної

Таблиця 1

Страхові послуги для суб'єктів аграрної сфери

Типові страхові послуги	Обов'язкове особисте страхування працівників відомчої (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України) та сільської пожежної охорони і членів добровільних пожежних дружин (команд)
	Обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті
	Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів
	Обов'язкове страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного та санітарно-епідеміологічного характеру
	страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків при перевезенні небезпечних вантажів
	Добровільне страхування на випадок перерв у виробництві
	Добровільне страхування майна
	Добровільне страхування наземного транспорту (крім залізничного)
	Медичне страхування
Специфічні страхові послуги	Добровільне страхування врожаю та с/г тварин
	Добровільне страхування сільськогосподарської продукції
	Обов'язкове страхування тварин (крім тих, що використовуються у цілях сільськогосподарського виробництва) на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків у випадках та згідно з переліком тварин, встановленими Кабінетом Міністрів України
	Добровільне страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно довкіллю або здоров'ю людей під час зберігання та застосування пестицидів і агрохімікатів

сфери шляхом укладання специфічних страхових послуг;

- участь держави в процесі страхування.
- Держава відіграє неабияку роль при впроваджен-

ні системи страхових послуг для аграріїв. Проте також важливими є такі учасники як Аграрний страховий пул, Міжнародна фінансова корпорація (IFC) з проектом "Розвиток агрострахування в Україні".

Список літератури:

1. Перегудов Ф.И., Тарасенко Ф.П. Введение в системный анализ. – М.: Высшая школа, 1989
2. Черняк Ю.И. Анализ и синтез систем в экономике. — М.: Экономика, 1970. — 151 с.
3. Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою»// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 41, ст.491.
4. <http://www.ifc.org>.

Краковский Ю. С.

ННЦ «Институт аграрной экономики»

ОСОБЕННОСТИ СИСТЕМЫ СТРАХОВЫХ УСЛУГ ДЛЯ СУБЪЕКТА АГРАРНОЙ СФЕРЫ**Резюме**

В статье дана характеристика системам страховых услуг. Исследовано особенности системы страховых услуг для аграриев. Проведен анализ основных членов системы страховых услуг.

Ключевые слова: страховая услуга, страна, страховой пул, система страхования урожая.

Krakovskiy Y. S.

NSC «Institute of Agrarian Economics»

PARTICULAR FEATURES OF THE INSURANCE SERVICES SYSTEM FOR SUBJECTS OF AGRARIAN SPHERE**Summary**

The systems of insurance services are described in the article. Determined the features of the insurance services system for agrarians. Analysed the role of basic participants of the system of insurance services.

Key words: insurance services, state, insurance pool, system, crop insurance.